

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Be-reshit

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1836 oder 1837]

חכ אציו

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8807

לאשה:

ס

ויצא

סדר ויוצא

(י) יעקב צאג אויס פאן באר שבע, אונד ריווטע גען הרן. אונ-

יערב מבאר שבע וילך הרנה:

ויפגע

חרגום אונקלוס

ר ש י

(י) ונפק יעקב מבארא דשבע ואול לחרן:

שנה נלדת אותם הרי שנעים וד' ושנותיו היו קל"ז שנאמר ואלה שני חיי ישמעאל וגו' נמלא יעקב בשמת ישמעאל בן ס"ג וערע שנה ואלה"כ הלך לחרן שהרי לא שהה בבית לבן לפני לידתו של יוסף אלא י"ד שנה שנא' ענדתיך ארבע עשרה שנה בשמי בנותיך ושש שני' בלאיך ושכ' הכלאן משולד יוסף היה שנא' ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' ובתיב ויוסף בן שלשים שנה היה בשמלך ומשם עד שירד יעקב למצרים ט' שנים ז' של שבע וב' של רעב ויעקב אמר לפרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה. לא ותשוב י"ד שלפני לידת יוסף ושלשים של יוסף ותשע משמלך עד שנא יעקב הרי כ"ג וכשפירש מאביו היה בן ס"ג הרי קי"ו והוא אומר שלשים ומאת שנה הרי חסרים י"ד שנים הא למדת שאחר שקבל הברכות נטמן בבית עבר י"ד שנים: על נשיו. הוסיף רשעה על רשעתו שלא גרש את הראשונות:

(י) וילא יעקב. על ידו שנשכיל שרעות בנות כנען בעיני יצחק אביו הלך עשו אל ישמעאל הפסיק הענין בפרשתו של יעקב ובתיב וירא עשו כי ברך וגומר ומשגמר חזר לענין הראשון: וילא. לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה ולמה הזכיר וילא אלא מניד שיביא חדיק מן המקו' עושה רושם שבזמן שהלדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הודה ילא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הודה. וכן ומלא מן המקום האמור בנעמי ורות (סימן ט'): וילך חרנה. ילא ללכת לחרן: ויפגע

באור

שבני ישמעאל קורא אותם אחות נביות, וכן וחקק מרים הנביאה אחות אהרן (שמות ט"ו כ'), לפי שאהרן נולד קודם משה קורא לה אחות אהרן, אבל במקום שהזכיר משה ואהרן בפסוק אחד קורא אותם אחותם כדכתיב ותלד לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אחתם (במדבר ב"ו נ"ט), וכן ואחות לוטן חמוצ (בראשית ל"ו כ"ב), לפי שהיה ראשון בדכתיב לוטן ואובל ונצטון וענה (שם כ'), (הרשב"ם). והראש"ע כתב אחות נביות, נכנדה היה מכל אחיו, קו שהיו לישמעאל נשים רבות וזאת הייתה אחות נביות עכ"ל, ובדבריו האחרונים סופר בס' הישר שד' בניו הראשונים ואחותם היו מאשה אחת, וז' האחרונים מאשה אחרת, וגם בתרגום יב"ע לעיל (כ"א ב"א) כתוב שהיו לו שתי נשים: על נשיו, הודיע הכתוב כי עם שקיים במקלט רלון האב שלקח אשה ממפתחו, לא קיים בלו כי לא גרש את הרעות כי הלך על מאות נשיו יותר מרכון אביו, בן פי' הרמב"ן: לו ראשה, שב על ויקח את מקלה, והשאר הוא כמו מאמר מוסגר לתוס' באור, ולכן יש צמלת על נשיו טעם מפסיק יותר, מכל הטעמים שלפניו עד ויקח:

(י) ויצא יעקב, ע"י שנשכיל שרעות בנות כנען בעיני יצחק אביו הלך עשו א ישמעאל הפסיק הענין בפרשתו של יעקב ובתיב וירא עשו כי ברך וגו' ומשגמר חזר לענין הראשון (רש"י): וילך הרנה, רב סעדיה גחון פי' כי וילך פי' ללכת, בעבור שאח"ז יספר מה שאירע לו בדרך, וכן פי' רש"י, ולפי דרכו ע"פ המדה מל"ב מדות של ר"א בנו של ר"י הגלילי (שזכרנו בהקדמה ובפ' בראשית (ב' ח') ע"ש) אין כורך כי הפסוק הא' הוא כלל כי עיקר בוונתו בדרך הזה לא היה רק ללכת לחרן, ואח"ז יספר דרך פרט מה שאירע לו מעת לאתו מבאר שבע, וכן פי' הראש"ע, גם מלכד זה אין כורך לפרש ללכת, כי אין וילך חרנה כמו ויבא חרנה, שיהי בוונת המאמר שכתב היה בחרן, וגם אין וילך כולל דוקא כל ההליכה מבאר שבע לחרן, כ"א גם מקלת ההליכה, ופירושו וילך ליד חרן ושם אירע לו דרכו במקום אחד חין מעיר לו (וכן פי' הרשב"ם), והמחרגם האשכנזי חרגם

(יא) ויפגע במקום וילן שם כי-
בא השמש ויקח מאבני המקום
וישם מראשתיו וישכב במקום
ההוא: (יב) ויחלם והנה סלם מצב
ארצה וראשו מגיע השמימה

(יא) אונטער וועגס קאם ער און
איינען אָרט, אונד איבער-
נאכטעטע דאזעלכסט, ווייל
דיא זאננע אונטערגעגאנגען
וואָר, נאָהם איינען פֿאַן דען
שטיינען רעם אָרטעס, טהאַט
איהן אונטער זיינען קאָפּף,
אונד לענטע זיך דאזעלכסט
ניערער. (יב) היער האַטטע
ער איינען טרויב: דאָ וואָר איי-

והנה גע לייטער געשטעללט אויף דער ערדע, איהרע שפיטצע אָכער רייכטע גען היממעל,
אונד

תרגום אונקלוס

ר ש י

(יא) וָעָרַע בְּאַחֲרָא וּבַח תַּמָּן אַרְי עָאֵל
שְׁמִישָׁא וְנָסִיב מֵאַבְנֵי אַחֲרָא וְשִׁי אִיסְדוּהִי
וְשָׁכִיב בְּאַחֲרָא הַהוּא: (יב) וַחֲלֵם וְהָא סְלָמָא
נְעִיץ בְּאַרְעָא וְרִישָׁיה מְטִי עַד צִיחַ שְׁמִיָּא

(יא) ויפגע במקום. לא הזכיר הכתוב
באיזה מקום אלא במקום הנזכר במקום
אחר הוא הר המוריה שנאמר בו וירא את
המקום מרחוק: ויפגע. כמו ופגע ביריחו
ופגע ברבש. ורבותיו פירשו לי תפלה
כמו ואל תפגע בי ולמדנו שחוקן תפלת
ערבית ושנה הכתוב ולא כתב ויתפלל
ללמדך שקפלה לו הארץ כמו שמפורש בפרק

גיד הושה: כי בא השמש. היה לו לכתוב ויבא השמש וילן שם כי בא השמש משמע ששקעה לו
חמה פתאום שלא בעונתה כדי שילין שם: וישם מראשתיו. עשאן נמין מרוב סניב לראשו מפני
חיות רעות החסילו מריבות זו את זו זאת אומרת עלי יניח לדיק את ראשו וזאת אומרת עלי
יניח מיד עשאן הקב"ה אכן אחת וזהו שנאמר ויקח את האבן אשר שם מראשתיו: וישכב במקום
ההוא. לשון מיעוט באותו מקום שכב אבל י"ד שנים שמש בנית עבר לא שכב כלילה שהיה
עוסק

ב א ו ר

תרגום באופן כולל אחד מנ' הפירושים הנזכרים: (יא) ויפגע, לשון פגישה כמו ופגע ביריחו
(יהושע י"ז ז'), ופגע בדבשת (שם י"ט י"א), וכן ת"א וערע, וכן מתורגם בל"א: במקום,
נפתחה הבית לדיעת המקום שהיה ידוע בימי משה, ולדעת רש"י שב על היקום הנזכר
במקום אחר הוא הר המריה שנאמר בו וירא את המקום מרחק (לעיל כ"ג ד'): כי בא השמש,
ולא היה לי פנאי ליכנס בעיר ביום, ולפי שה"ל לכתוב ויבא השמש וילן שם (כדרך לשון ספורי
החורה), לכן דרשו רז"ל בחולין (דף כ"א ע"ב) ששקעה לו חמה פתאום שלא בעונתה כדי שילין
שם, ולזה כוון גם המתרגם האשכנזי: מאבני, אחת מאבני נדבתיב ויקח את האבן אשר
שם מראשתיו, (הרשנ"ס וכן פי' הראב"ע וכן פי' החוספות בחולין (שם) לפי פשוטו של מקרא)
וכן מתורגם בל"א: מראשותיו, האחד מראשותיו, בפלס מב'שלה מופרה מקפורה, ונא השם
הזה תמיד בהנעת האל"ף, והמ"ס נוספת לנודך השם מאותיות האמנותיו, כי היא נקודה
בשוא, ופירושו תחת ראשו, ועם שהוא אחד בא בלשון רבים כמו מרגלותיו (רות ג' ז' וי"ד):
(יב) מצב, מלב, על ידי אחרים, ולב, מעלמו, וכן נגשאל הערפל (שמות כ' ב"א) מעלמו. מקטר
מגש (מלאכי ח' י"א) על ידי אחרים. וכן אשר אחת מראה בהר (שמות כ"ה מ') אחרים
הראו לו, אבל נראה, מעלמו, (הרשנ"ס), וכן מתורגם בל"א (וואר געטטענאט): מגיע,
אינו

ה מ ע מ ר

כח (יא) במקום, לדעתי תשמש הוי"ו של וילן בשקום אשר (עיין מכלול לרד"ק) ששעור הכתוב

ו י צ א כח

וְהִנֵּה מְלֹאכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים
בּוֹ: (יג) וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו
וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
אָבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לָךְ אֶתְחַנֶּנָּה
וְלִזְרַעְךָ: (יד) וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעֵפֶר
הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמָה וְקִדְמָה

וצפנה

חרגום אשכנזי ריג

אונד דיא עננעל גאטטעס
שטיענען אייף דערזעלבען אויף
אונד אב: (יג) דער עוויגע
אבער שטונד אבען דארויף,
אונד שפראך: איך בין דער
עוויגע, דער גאטט דיינעס
פאטערס אברהם'ס אונד דער
גאטט יצחק'ס! דאן לאנד,
אויף וועלכעס דוא לעגסט,
ווייל איך דיר איינגעבען אונד
דיינעם זאמען. (יד) דוין זאא=
מע אבער זאלל זיין וויא דער

שטויב דער ערדע, אונד דוא זאלסט דיך אויסברייטען געגען אבענד, געגען מארגען,
גע=

חרגום אונקלוס

וְהָא מְלֹאכֵי אֱלֹהִים דִּי סְלִקִין וְנַחֲתִין בֵּיהּ: (יג) וְהָא
יְקָרָא דִּי מַעְתָּד. עֲלוּדֵיהּ וַאֲמַר אֲנִי יי
אֱלֹהֵיהּ דְאַבְרָהָם אָבוּךָ וְאֱלֹהֵיהּ דִּי יִצְחָק אָרְעָא
דִּי אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לָךְ אֶתְחַנֶּנָּה וְלִבְנֶךָ:
(יד) וִידוּן בְּנֶךָ סְגִיָאִין כְּעֵפֶרָא דְאַרְעָא
וְחִתְּקָךָ לְמַעְרְבָא וְלְמִדְיָנָא וְלְצַפְנָא
וּלְדְרוּמָא

תחתיו כדי שתהא נוחה ליכנז לגניו: (יד) ופרכת. וחזקת כמו וכן יפרוך:

ר ש י

עוסק בחורה: (יב) עולים ויורדים. עולי'
חזלה ואח"כ יורדים. מלאכים שליחו
בארץ אין יולאין חילה לארץ ועלו לרקיע
וירדו מלאכי חולה לארץ ללוותו: (יג) נצב
עליו. לשמרו: ואלהי יצחק. אעפ"י שלא
מלינו במקרא שיחד הקב"ה שמו על
הנדיקים בדיהם לכתוב אלהי פלוני משום
שג' הן בקדושו לא יאמין כאן ייחד שמו
על יצחק לפי שבו עניו וכלוא בבית והרי
הוא נמת וי"הר בשק ממנו. תנחומא:
שוב עליה. קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל
והדרומא

ב א ו ר

איו יולא, אף כי לדקות העיון כל הפעיל הוא יולא: עלים ויורדים בו, לפי הפשט אין לדקדק במה
שהקדים עולים ליורדים שכן דרך ארץ להזכיר עלים קודם ירידה, (הרשב"ם): (יג) נצב עליו,
מפרי הפשט סתמו ולא פירשו אם עליו על יעקב או על הסלם, ומשמעות רש"י הוא שצב על יעקב
שכתב, נצב עליו, לשמרו עב"ל, ואם כוונתו שצב על הסלם היה ל"ל לשמור את יעקב, ועיין ברא"ם,
אבל הרמב"ן מפרש על הסלם, ונב"ר פ' ט"ט איתא רבי חיי רבה ור' ינאי חד אמר עליו על הסלם
חד אמר עליו על יעקב מאן דאמר עליו על הסלם ניחא אלא למ"ד וכו' עב"ל ע"ש, וז"ל המתרגם
האשכנזי בן נראה משמעות פשוטו של מקרא לפי שהסלם הוא חזיון המורה על השתלשלות הסבות
והמסובבים והקשר האמין והחזק שבין העליונים והמתונים, וכולם אחוים ודבוקים ונאחדים ביד
ה' עליות כל העלות, ובראשו הפשוט לכל אשר יסמך ישלשם, ולזה נדמה לושה' נצב על ראש הסלם
והמלאכים עולים אליו לשמוע, ויורדים ממנו לעשות, כאשר ילוס עב"ל: אברהם אביך,
קורא לאחי אב, אב, וכן נבדד בית אביו (ישעי' כ"ב כ"ד), שאמר על אחיו ורבים נכה: הארץ אשר
אתה שוכב עליה, שאתה שוכב במקום ממנה, וכן כי את כל הארץ אשר אתה ראה (לעיל
י"ג ט"ו): (יד) ופרצח, עניו ורביח, וכן ויפרח האיש (שם ל' מ"ג) ועיקרו מענין ההריסה והנתיחה

ה מ ע מ ר

ויפגע במקום אשר לן שם כי בא השמש, ולזה הבי"ת פתוחה. (יב) עולים, עיין מה שהביא
הבאור בשם הרשב"ם, והוא הדבר אשר אמרתי זה פעמים כי דרך העברי להקדים הטוב והמאונח
במאמרו, ועליה הכי וכבדת היא מן הכי רידה.

געגען מיטטערנאכט אונד גע-
 גען מיטטאג, און דאס זיך מיט
 דיר אונד דיינעם זאמען אל-
 לע געשלעכטער דעם ערד-
 רייכס זעגען און אללען. (טו) זיע-
 הע! איך ווערדע מיט דיר
 זיין, דיר אללענאנטהאלבען בע-
 היטען, וואו דיר רויזעסט,
 אונד דיר ענדליך אין דיעזעם
 לאנד צוריק פיהרען; דען איך
 ווערדע דיר ניכט פערלאסן-
 סען, ביז איך געטהאן, וואס
 איך דיר צוגעזאגט האבע.
 (טז) אלס יעקב אום זיינעם

וַצַפְנָה וַנִּגְבְּהָ וַנִּבְרָכּוּ בְּךָ כָּל-
 מְשֻׁפְחֹת הָאָדָמָה וּבְיַרְעָה :
 (טו) וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֹמֵד וּשְׁמֵרְתִּיךָ
 בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל-
 הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד
 אֲשֶׁר אֶסְעִיטִי אֶת אֲשֶׁר-
 דִּבַּרְתִּי לְךָ : (טז) וַיִּיקָץ יַעֲקֹב
 מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֵן יֵשׁ יְהוָה

במקום

של אפע ערוואכטע, שפראך ער: וואהרליך! דער עוויגע צייגט זיך אן דיעזעם ארטע, אונד

ר ש י

תרגום אונקלוס

(טו) אנוכי עמד. לפי שהיה ירא מעשו
 ומלכין: עד אשר אס עשיתי. אס משמש
 בלשון כי: דברתי לך. ללמדך ועליך מה
 שהנעמתי לאברהם על זרעו לך הבטחתי
 ולא לעשו שלא אמרתי לו כי יחזק יקרא
 לך זרע אלא כי יחזק ולא כל יחזק וכן
 כל לי ולך ולו ולהם הסמוכים אצל דבור
 משמשים ל' על וזה יוכיח שהרי עס יעקב
 לא

וּלְדָרוֹמָא וַיְחַבְּרוּן בְּדִלְךָ פֶּל זֶרְעִיח אַרְעָא
 וּבְדִיל בְּנֵךְ: (טו) וְהָא מִימָרִי בְּסַעְדָּךָ וְאַמְרִינֵךָ
 בְּכָל אַחַר דִּי חִהָךְ וְאַחִיבִינֵךָ לְאַרְעָא הָדָא
 אַרִי לֹא אֶשְׁבְּקִינֵךָ עַד דִּי אֶעֱבִיד יְתָ דִּי
 מִלְּלִית לְךָ: (טז) וְאַיְתֵּךְ יַעֲקֹב מִשְׁנַחְתִּיה
 וְאַמְר בְּקוּשְׁטָא אִיחִי קָרָא דִּי שְׂרִי בְּאַחֲרָא

ב א ו ר

כי לרוב הדברים ושפעם ידמם הנחוב לפריכה, נאלו מרובם יפרלו הנדרים שלא יכילם מקום
 נגדר: ונברכו, עיין בתחלת פ' לך (סס י"ב ג'): (טו) והנה אנכי עמד, לפי שהיה ירא
 מעשו ומלכין: כי לא אעזבך, בדרכים עד אשר עשיתי את אשר דברתי עליך להשיגך אל
 האדמה הזאת, כי בדרכים אתה לדיך שמירת מלאכים יתיר בדכתיב כי מלאכיו יטוה לך לשמרך
 בכל דרכיך (תהלים נ"א י'): עד אשר אם עשיתי, אס הוא מלת התנאי, כאלו אמר כי לא
 אעזבך אלא אס עשיתי, ובאמרו עד אשר הוא חוספת צאור כי די לו באחד מהם (הרד"ק
 בשרשים שרש אס): דברתי לך, דבור עם מלות לו ולך ולי ולהם הנוונה על ההנעמה,
 בל"א (לזחגטן או פערטפרעכען), בין שהיתה אמירת ההנעמה אליו או לאחר בשבילו, ועם
 מלת אליו אליך אלי אליהם הנוונה על הדבור לבד, בל"א (דערטן), וזה כשלא יתלוה עמו
 הפעול והוא הדבר המדובר, אצל אס יתלוה הפעול עמו יבא תמיד עם מלות לו ולך ולי ולהם
 ויהי' פירושו בל"א (זחגטן או זחגטן), אולם אמירה יבא עם שניהם אליו אליך וכו' וגם
 עם לו ולך וכו', ובל"א (לו חיהק טפרעכען או זחגטן), וכבר הארכתי בזה בפ' חיי שרש
 (כ"ד ז'): (טז) וייקץ וגו' ויאמר וגו', כשהקין משנתו אמר אכן וגו': אכן יש ה' וגו' לא כמה
 שהייתי סבור כששכחתי כאלו שהוא מקום חול אך כן הוא שהוא מקום קודש, וכן כל אכן שנמקרא
 אך כן ולא כמו שהייתי סבור, וכן אכן נודע הדבר (שמות ב' י"ד), (פרש"ס), ויראה לי
 לפ"ו שיהיה מורכב מב' מלות אך כן, וראוי' להיות הכ"ף דגושה לחסרון הכ"ף הראשונה,
 דק שבה הנה נמקיס הדגש, כמו וי"ח שרשו גזו והראוי' פניח, והרד"ק בשרשים שרש אכן
 מפרש שענינו לאמת הדבר ולקיימו, וכן מ"א וי"ע עקושטא, וכן מתורגם בל"א: יש ה' במקום
 חיה

במקום הזה ואנכי לא ידעתי: (יז) ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים: (יח) וישכם יעקב בבקר ויקח את דהאבן אשר שם מדאשתיו וישם אתה

אונר איך וואוסטע עם ניכט. (יז) ער פֿירכטעטע זיך, אונר שפראך: וויא פֿורכטבאר איזט דיעזער אָרט! ניכט אַג־ דערס! היער איזט גאָטטעס הויז, אונר היער דאָז טהאָר דעס היממעלס (חויס וועלכעט כעזויך דיז ערטייטונגען גֿעטט טענס חויף עררען קאָממען). (יח) דעס מאָרנעגס שטונד יעקב אויף, נאָהם דען שטיין,

מצב

וועלכען ער אונטער ווינען קאָפּף געלעגט האָטטע, ערריכטעטע איהן צום דענק־ מאַהל

תרגום אונקלוס

ר ש י

הדין ואנא לא הויתי ידע: (יז) ודחיל ואמר מה דחילו אתרא הדין לית דין אתר הדיוס אלהין אתרא דרעוא ביה מן קדם יי דין תרע קביל שמיא: (יח) ואתקדים יעקב בצפרא ונסיב ית אבנא די עיני איסדוהי וישוי יתה קמא

לא דבר קודם לכן: (יז) ואנכי לא ידעתי. שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה: (יח) כי אם בית אלהים. א"ר אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא הסולם הזה עומד בבאר שבע ושפועו מגיע כנגד בית המקדש בבאר שבע עומד בדרומה של יהודה וירושלים בלפונה בגבול שבין יהודה ובנימן ובית אל היה במזרח של נחלת בנימן בגבול שבין בנימן ובין בני יוסף נמצא מולם שרגליו בבאר שבע וראשו בבית אל מגיע אלמע שפועו נגד ירושלים וכלפי שאמרו רבותינו שאמר הקנ"ה כדיוק זה צא לבית מלוגי ויסטר בלא לינה. ועוד אמרו יעקב קראו לירושלים בית אל חו לזו היא ולא ירושלים ומהיכן למדו לומר כן אגו אומר שבעקר הכי המוריה ונא לבין חו היא קפינת הארץ האמורה בשמיטת חולין שנת בית המקדש לקראתו עד בית אל וזהו ויפגע במקום ות"ת וכשעבר יעקב על בית המקד' מדוע לא עבנושם איהו לא יהיב ליביה להתפלל על מקום שהתפללו אבותיו ומן השמים יעבדוהו איהו עד חרן אזל בדאמריין בפרק גיד הנשה וקרא מוכיח וילך חרנה כי מטה לחון אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו ובכ דעתי למחדר וחזר עד בית אל וקפנה לו הארץ ע"כ: מה גורא. תרגום מה דחילו אתרא תפלה הדין. דחילו שם דבר הוא כמו סוכלתנו וכמו למבש: זה שער השמים. מקום תפלה לעלות

ב א ו ר

הזה, כבוד שניגמו נראה במקום הזה אל הכאויים אליו, כי מקום נחמד יש לגלוי השכינה כמ"ג והיה המקום אשר יבחר ה' אלהיכם בו לשכן שמו שם (דברים י"ב י"א): ואנכי לא ידעתי, שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה: (יז) כי אם בית אלהים, שיתפלל אדם בו בשעת לרכו כי המקום נחמד: וזה שער השמים, מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה ע"ד ותבוא תפלתם למעון קדשו לשמים (ד"ה ב' ל' נ"ז), והמתרגם האשכנזי פ"י מקום קבול שפע הנבואה ומראה החזיון מן השמים, כי אין צמח שראש בחלום ראה על היות המקום ראוי לקבול התפלה, אבל ראה שיש ה' במקום הזה, ושם שער השמים שממנו יראה אל עבדיו: (יח) וישם אהה מצבה, הלינה על קומתה ולשון הרמז"ן כבר פירשו רבותינו ההפרש שבין המכבה למזבח שהמלכה אבן אחת והמזבח אבנים הרבה, ונראה עוד שהמלכה תעשה לנסך עליה יין ולינוק עליה שמן לא לעולה ולא לזבח והמזבח להעלות עליו עולות ושלמים, ובכאם לארץ נאסרה עליהם המלכה מפני ששמו אותה הכהנים להם לחק, יותר מן המזבחות, אע"פ שכתוב

מאהל, אונד נאם אכעו אהל דארויף, (יט) נאנטע דענועל בען ארט: ביח אל, דא פאר הער דער נאמע דער שטארט לוז וואר. (כ) יעקב טהאט איין געליכדע. וויא פאלנט: ווען נאטט מיט מיר זיין אונד מיך בעהיטען ווירד אויף ריעועם ווענע, וועלכען איך רייע, מיר

מצבה ויצק שמן על ראשה: (יט) ויקרא את שם המקום ההוא בית אל ואולם לוז שם העיר קראשנה: (כ) וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי

ר ש י

חרגום אונקלוס

לעלות חפלתם השמימה. ומדרשו שנית המקדש של מעלה מכון כנגד בית המקדש של מטה: (כ) אם יהיה אלהים עמדי. אם ישמור לי הנטות הללו שהנטיחני להיות עמדי כמו שאמר לי והנה אנכי עמך: ושמרני. כמו שאמר לי ושמרתיך בכל

הקמא ואריק משחא על רישה: (יט) ויקרא יח שמא דאתרא ההוא בית אל וברם לוז שמא דהרתא מלקדמין: (כ) וקיים יעקב קיים למימר אם יהי מימרא דיי בסערי וישרינני באורחא דדא די אנא אויל ויתן

ב א ו ר

שכתוב בהם את מזבחם חזקן (שמות ל"ד י"ג), או שלא רצה לאמור הכל והשאיר המזבח שראוי לנסך ולקרנות עכ"ל: ויצק שמן על ראשה, כבר ראית דעת הרמב"ן שהשמן היה לנסך, ואין כן דעת הרשב"ם ו"ל ויצק שמן על ראשה, משא אותה לקדשה להקריב עליה קרנות גבונו בכתיב במשכן וכליו וימשחם ויקדש אתם (במדבר ז' א'), וכן מוכיח לפנינו אנכי האל בית אל אשר משחתם מזבחה וגו' (לקמן ל"ז י"ג), יהיה בית אלהים, לקרנות עכ"ל, וקרוב לזה פי' הראש"ע שצק שמן על ראשה להכירה בשוננו. (יט) ביח אל, לא זהו הסמך לעי שלא לירושלים וכו' והוא הר המוריה וכו', (רש"י), ועיין בספ' הרמב"ן שכ' כי כן הוא לדעת ר' יוסי בן זימרא, אבל לדעת ר' יהודה בר סימון כב"ר זהו בית אל השמוך לעי: ואולם, ואלא: לוז יש העיר, ועל שם המקום שחן לעיר שזכר יעקב וקרא שם העיר עזמה בית אל. (הרשב"ם): (כ) אם יהיה אלהים עמדי, אם ישמור לי הנטות הללו שהנטיחני להיות עמדי כמו שאמר לי והנה אנכי עמך: ושמרני, כמו שאמר לי ושמרתיך בכל אשר תלך: ונחן

ה מ ע ר

(יט) ויקרא, לדעתי אין הכוונה שעתה קרא לו יעקב בשם הזה, כי באמת יעקב קרא השם הזה כאשר הלך לשם על פי ה' (לקמן ל"ה ט"ו), אבל כותב הספר הזכיר זה לשמן המקום ואמר שהוא המקום שקרא יעקב את בית אל. והנה אם היו כדעת הרב המבאר שתי בית אל, אין ספק לדעתי שהוא בית אל שכנשו בני יוסף (שופטים פרשה א') כי שם פאוק כ"ג נאמר ושם העיר לפניו לוז, ויראה כי עוד בימים ההם שם העיר בין יושבי הארץ לוז, כי כן בא שם (כ"ו) ויבן עיר ויקרא שמה לוז, אך בני יעקב קראו לה בית אל על פ' הקבלה שהיה בידם. אולם באמת אין הכרע לדעתי מהשסוקים כי היו שתי בית אל, רק שאין כאן המקום להאריך בחקירה הזאת. והנה תכלית ספור המראה הזה היא להודיע כי ארץ ישראל היא הנבחרת מכל הארצות והשמות ית"ש דבוקה בה ביתר שאת כי ה' דורג אותה תמיד, וע"ז רומז הסילס המוכר ארלה וראשו מגיע השמימה ומלאכיו עושי רטנו עולי' ויורדים שם תמיד בשליחות המקום כ"ה.

ויצא כח

הוֹלֵךְ וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבִגְד
לְלַבֵּשׁ: (כא) וְשִׁבְתִּי בְשָׁלוֹם אֶל-
בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לֵאלֹהִים:
(כב) וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר-שָׂמֵתִי
מִצִּבָּה יְהוָה בֵּית אֱלֹהִים וְכֹל

אשר

תרגום אשכנזי רמו

מיר אויך ברֶאָר צו עססען,
אונד געוואַנד צום אַנקליידען
געבען ווירד, (כא) ווען איך פֿער-
נער בייא וואָהלוויין אין מיינעם
פֿאַטערס הייזע צוריק קאָמ-
מע, אונד דער עוויגע מיר אַלס
שוטצנאָטט ביישטעהען ווירד,
(כב) זאָ זאָלל דיעזער שטיין,
וועלכען איך צום דענקמאָהל

ערריכטעט, גאָטטעס הויז זיין (אין קרט, ווּן גאָטט רעזירט, זונד זיהן געדיענט ווירד),

אונד

ר ש י

תרגום אונקלוס

לִי לְחֶמָא לְמִיכָל וּכְסוּ לְאַלְבֵּשׁ: (כא) וְאַחֲרַי
בְּשָׁלָם לְבֵית אָבָא וְיְהִי מִימְרָא דִּי לִי
לְאַלְהָא: (כב) וְאַכְנָא הָדָא דִּי שְׂמִיחִי קָמָא
תְּהִי דְאַהִי פֿלַח עֲלָה קְדָם יְיָ וְכֹל דִּי תַחֲנִן
לִי

בכל אשר תלך: ונתן לי לחם לאכול. כמו
שאר כי לא אעזבך והמבקש לחם הוא
קרוב נעזב שנא' ולא ראיתי לדיק נעזב
וזרעו מבקש לחם: (כא) ושנתי. כמו שאמר
לי והשיבותיך אל האדמה: בשלום. שלם
מן החטא שלא אלמד מדרכי לבן: והיה
ה' לי לאלהים. שיחול שמו עלי מתחלה
ועד סוף שלא ימלא פסול בזרעי כמו

שאר אשר דברתי לך והנטתה זו הנטיח לאזנרס של להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך:
(כב) והאבן הזאת. כך תפרש וי"ו זו של והאבן אם יעשה לי את אלה ואף אני אעשה זאת:
והאבן הזאת אשר שמתי מלכה וכו'. כתרומתו אהא פלח עלה קדם ה' וכן עשה בזבוב מסדן
ארס כשאמר לו קום עלה בית אל מה נאמר שם וילב יעקב מלכה ויסך עליה נסך.
וישא

ב א ו ר

ונחן לי לחם לאכל, כמו שאמר כי לא אעזבך והמבקש לחם הוא נעזב שנאמר ולא ראיתי
לדיק נעזב וזרעו מבקש לחם (תהלים ל"ז כ"ה): (כא) ושבת וכו', כמו שאמר לי
והשבותיך אל האדמה הזאת, כן פירש"י והרשע"ס ב' הפסוקים האלו, ולשון הרמב"ן ושעם
התנאי שלא יגרום החטא וכך אמרו בנראשית רבה וכו', ויתכן עוד ע"ד הפשט שאין
הספק בדבר, אבל בכל העתיד יאמר הכתוב כן כמו עד אשר אם עשיתי, וכן ואם יהיה
היבל לבני ישראל (במדבר ל"ו ד'), אם יבא העת שיהיה התנאי או יתקיים המעשה כלומר
בזו"ע עכ"ל, והמתרגם האשכנזי תרגם בלישוא דמשמע לתרי אפי: בשלום, מלת שלום
בוללת כל ההלכות בולן וביאורה האמיתי בל"א (ג'ויקעוויגקייט), ובמקום שחבא בענין הריב או
הגלזמה או ביאורה בל"א (פריערע) כמ"ש צפ"ש נשא (במדבר ו' כ"ו), וכן תרגם המתרגם
האשכנזי פה, ורש"י פי' שלם מן החטא שלא אלמד מדרכי לבן: והי' ה' לי לאלהים, לפי
דרכי בנאורי יהיה מאמר זה בולל כל הפרטים אשר מן אם יהיה אלהים וגו' עד הנה, ונ"ב
הרשע"ס שייעניו בכל מעשי, והנה לדעתו וכן לדעת רש"י גם זה נמשך אל התנאי, ועל פיהם
תרגם כן המתרגם האשכנזי, אבל לדעת הרמב"ן נמשך למטה אל הגדר, וענינו אם אשוב אל
בית אבי אעבוד השם המיוחד בארץ הנבחרת במקום האבן הזאת שיהי' לי לבית אלהים ושם
אוליא את המעשר: (כב) והאבן הזאת, כך תפרש וי"ו זו של והאבן אם יעשה לי את אלה
ואף אני אעשה זאת, האבן הזאת אשר שמתי מלכה וכו' כתרומתו אהא פלח עלה קדם ה',
וכן עשה בזבוב מסדן ארס כשאמר לו קום עלה בית אל (לקמן ל"ה ט'), מה נאמר שם וילב
יעקב מלכה וכו' ויסך עליה נסך (שם י"ד), (רש"י), והיא וי"ו השבחת ב' מאמרים מתיחסי
הזמן או הסנה, וכן וי"ו של והיה ה' שנפסוק הקידם, לדעת הרמב"ן. והנה לדעת רש"י

שכל